

17 AĞUSTOS 1999 MARMARA DEPREMLERİNİN
ARDINDAN 20 YIL GEÇTİ;

Değişen Bir Şey Yok!

17 Ağustos 1999'da saat 03:02'de merkez üssü Gölcük olan 7.4 büyüklüğündeki 45 saniye süren ve resmi bilgilere göre 18.373 kişinin yaşamını yitirdiği, 23.781 kişinin yaralandığı, 505 kişinin sakat kaldığı 285.211 ev ve 42.902 işyerinin hasar gördüğü Gölcük depreminin ardından 20 yıl geçti.

Depremde ortaya çıkan bu olumsuz tablo; afet zararlarının doğrudan belirleyicisi olan; düşük standartlarda, sağlıksız ve yasadışı bir yapılaşma, ranta dayalı hızlı ve düşük nitelikli kentleşme, bilimsel normlara dayalı olmayan arazi kullanım ve yer seçimi kararları, denetimsizlik ve özellikle tüm

bu olumsuzlukları giderecek yasal düzenleme ve idari yapılanmaya ilişkin bütünlüklü bir çalışmanın olmayışının bir sonucunda ortaya çıkmıştır.

Aradan geçen bunca yıla rağmen, ülkemizde deprem, sel, taşkın, heyelan ve kaya düşmesi gibi doğa olaylarının insan eliyle hala afete dönüşmeye devam ediyor. 08.08.2019 tarihinde Denizli Bozkurt'ta meydana gelen Mw=5.7 büyüklüğündeki bir depremde bile 100 aşkın konutun ağır hasar görmesi, 800'e yakın yapıda hafif hasarların oluşması, afet gerçeğinin ülkemizde yeterince anlaşılmadığını, gerekli önlemlerin hala yeterince hayata geçirilemediği gerçeğini acı bir şekilde ortaya koymaktadır.

Başta deprem olmak üzere doğa olaylarının afete dönüşmemesi için yapılması gerekenlerin en başında afet zararlarını azaltıcı ve önleyici yasal düzenlemelerin bilimsel, teknik normlara ve uluslararası standartlara uygun olarak yapılması gelmektedir.

Bütün bu gerçeklerin bilinmesine karşın, geçtiğimiz yıl çıkarılan ve başvuruları devam eden imar affı düzenlemesi, yine son aylarda birbiri ardı sıra, akla ve mantığa uymayan yönetmeliklerin çıkarılmış olması zarar azaltma ve önleme anlayışının iş bilmezler eliyle terk edilmiş olduğunu bir kez daha göstermiştir.

Özellikle 1999 yılında yaşanan Kocaeli ve Düzce depremleri sırasında meydana gelen yüksek can ve mal kayıpları ile ekonomik, sosyal ve çevresel zararların büyüklüğü, geleneksel yarasarma yaklaşımı yerine olası zarar azaltma (risk) çalışmalarının ön plana çıkması gerektiği sonucunu ortaya koymuştur. Bu nedenle deprem riskini azaltmada ve depremle baş edebilmede hazırlıklı ve dirençli bir toplum yaratılması, bu amaca yönelik kurumsal alt yapının oluşturulması ve konuyla ilgili ARGE faaliyetlerinin önceliklerinin belirlenmesi amacıyla ilk kez Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (UDSEP) hazırlanmıştır.

UDSEP 2023 strateji belgesi ile belirlenen konu başlıklarına göre eylemin gerçekleştirilmesi için gerekli alt yapıyı ve/veya iş birliği ve koordinasyonu sağlamaya görevli sorumlu kuruluşlar belirlenmiştir.

Ülkemiz açısından kapsamlı ve önemli bir eylem planı ortaya konulmuş olmasına rağmen bu plana aykırı ve amaca hizmet etmeyecek uygulamaların giderek yaygınlaştığı görülmektedir.

Geçtiğimiz günlerde Karayolları Genel Müdürlüğü'nün uzmanlık ve görev alanı içinde olmamasına rağmen; Boru Hattı Sistemleri, Elektrik İletim Sistemleri ve İletişim Tesisleri, Hava Meydanı Yapıları Deprem Yönetmeliği, Demiryolu Köprü ve Viyadükleri, Tünelleri ve Diğer Zemin Yapıları, Kıyı ve Liman Yapıları Deprem Yönetmeliklerinin hazırlanması görevi verildiği; farklı konulardaki bu deprem yönetmeliklerinin de, bir firmaya ihale edilmek suretiyle yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Ancak Karayolları Genel Müdürlüğü'nün görev, sorumluluk ve uzmanlık alanı ile yakından veya

uzaktan ilgisi olmayan, 2011 yılında yayınlanan UDSEP 2023 (Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı) strateji planına göre sorumlulukları da başka kurumlara verilmiş olan konularda da deprem yönetmelikleri hazırlanmasının mantığını da, hangi amaca hizmet ettiğini de anlamak mümkün değildir.

Yine, TBMM'de yasalaşan "Tapu Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı" ile AFAD Başkanlığı'nın görevleri arasında bulunan önemli iş ve işlemlerin bir kez daha bu kurumun elinden alınarak başka kuruma devredildiği görülmektedir.

Arka arkaya yapılan bu yasal düzenlemeler, ülkemizdeki afet ve acil durumlara ilişkin iş ve işlemlerin tek elde toplanması ve yönetilmesi amacıyla Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ile Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü'nün büyük umutlarla! yine bu siyasi iktidar tarafından bundan yaklaşık on yıl önce birleştirilerek oluşturulan AFAD Başkanlığı'nın aynı siyasi anlayış tarafından işlevsizleştirilmesine çalışılması anlaşılır ve kabul edilebilir bir durum değildir.

Yine, İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından hazırlanan ve 01.01.2019 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği ile Türkiye Deprem Tehlike Haritası ülkemizdeki yerleşimlerin deprem güvenliğinin sağlanması açısından hayati işlevlere sahip olup, teknik içerikleri de kritik önemdedir. Ancak, söz konusu yönetmeliğin; ülkenin jeolojik gerçekliğine uygun hazırlanmadığı, imar planına esas jeolojik ve jeoteknik etüt raporlarını yönlendireci kabul edilmediği, güvenli yapılaşma süreçlerinde yer alması gereken jeoloji mühendisliği hizmetlerinin dışlandığı görülmektedir.

Gerek ülkemizde gerekse dünyada deprem etkisi altında mevcut binaların hasar görebilirliği; taşıyıcı sistem yapısının yetersizliği veya düzensizliği, yapıda kullanılan malzemenin niteliği ve yapının oturduğu zeminlerin jeoteknik özellikleri ile diri fay parametreleri gibi dört temel nedenden kaynaklandığı bilinmektedir.

Jeoloji Mühendisleri Odası olarak, bir doğa olayı olan depremlerin afete dönüşmemesinin ve dolayısıyla deprem zararlarının azaltılmasının

mümkün olduğunu bir kez daha belirtiyor ve; doğa kaynaklı bir olayı afete dönüştüren en önemli etmenlerden biri olan yapının oturduğu zeminlerin jeolojik ve jeoteknik özelliklerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesinin ancak jeoloji mühendisleri tarafından yerine getirilebileceğini ifade ediyor ve yapı üretimi ve denetimi süreçlerinin jeolojik-jeoteknik (zemin ve temel) etüdü, mimari, statik, elektrik, makine, peyzaj gibi tüm etüt ve projelerin 3194 sayılı yasada belirtildiği şekilde ayrı ayrı ilgili meslek disiplini tarafından yerine getirilmesinin uygulamada sağlanması gerektiğini bir kez daha vurguluyoruz.

Yapı üretim sürecinin güvenli yapılaşmayı yaratabilmesinin önkoşulu, bu sürece katılan meslek disiplinlerinin ortak bir amaç için sürece etkin katılımının sağlanması ile mümkündür. Güvenli yapı üretimi, farklı meslek disiplinlerinin hazırladığı "etüt ve projelerin" (jeolojik-jeoteknik/zemin ve temel etüdü), mimari, statik, elektrik, makine, harita, peyzaj projeleri bir bütündür. İlgili meslek disiplinlerinin kendi mesleki uzmanlıklarını sürece katmasını ve koordineli bir çalışma yürütmelerini gerektirmektedir. Tüm bu gerçeklere rağmen, yapı üretim ve denetim sürecindeki etüt ve proje kontrolünün her bir meslek disiplini tarafından ayrı ayrı üstlenilmesi gerekirken; gerek Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği, gerekse Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği ile farklı mimarlık ve mühendislik disiplinlerinin katkıları ile hazırlanan etüt ve projelendirme süreçlerinin gözetim ve kontrollük hizmetlerinin sadece tek bir meslek disiplinine bırakıldığı görülmektedir. Bilime ve mühendislik hizmetlerinin gereklerine aykırı olacak bu durum, depreme karşı güvenli yapılaşma sürecini aksatacak sonuçlar yaratacaktır.

Yanlış, eksikli ve amaca hizmet etmeyen yasal düzenlemeler, merkezi ve yerel yönetimlerin ranta dayalı imar ve kentleşme politikaları gibi bütün bu olumsuz gelişmeler ortadayken getirilen "imar affı" ile; kıyı alanları, tarım arazileri, meralar, orman alanları, dere yatakları, heyelanlı sahalar, içme suyu havzaları ile tarihi, doğal, arkeolojik sit alanları üzerine inşa edilen kaçak ve mevzuata uygun olmayan bina ve tesisler ile ayrıcalıklı imar hakları verilerek her biri bir "kent ve çevre suçu" niteliğinde yükselen yapılar yasallaştırılmıştır.

"İmar Barışı" adı altında topluma sunulan bu kaçak yapılaşma affı ile, denetimsiz, yeterli mühendislik hizmeti almamış yapılar da yasal hale getirilmiş, bugüne kadar sınırlı da olsa deprem güvenliği için atılmış olan tüm adımlar boşa çıkartılmıştır. Bu yasal kılıf, ülkede inşa edilmiş bulunan yapıları depreme karşı güvenli hale getirmeyecek, tam aksine doğa olaylarının afete dönüşerek pek çok insanın hayatını kaybetmesinin zemini hazırlanmış olacaktır. Karadeniz bölgesinde son günlerde yağın yağmur sonucu meydana gelen taşkınlarda, dere yatakları içine yapılmış ve imar affına sokulan çok sayıda kaçak yapının yıkılmış olması, can ve mal kayıplarının olması bunun açık göstergelerinden biridir. Benzer durum 08.08.2019 tarihinde Denizli- Bozkurt'a da yaşanan depremde de karşımıza çıkmış ve imar affından yararlanan bazı yapılar hasar görmüştür.

Bütün bu olumsuzluklar, başta depremini bekleyen İstanbul olmak üzere deprem tehlikesi altındaki bütün kentlerimizi, depreme de deprem sonrasına da daha hazırlıksız ve güvensiz hale getirecektir.

Diğer taraftan, bütün dikkatler sonuçları çok daha büyük olacak olası bir İstanbul depremine haklı olarak odaklanmışken; toplam uzunluğu 600 kilometre olan ve etkili olduğu bölgede 11 ilimiz ve barajlarımızın bulunan, uzun süredir sessizliğini koruyan ve enerji biriktiren ve geçmişte çok sayıda yıkıcı depreme kaynaklık etmiş, yakın gelecekte de yıkıcı depremlere kaynaklık etmesi kaçınılmaz olan Doğu Anadolu Fay Zonu'da gözlerden uzak tutulmamalıdır.

Ülkemizde, jeolojik yapısı nedeniyle, her zaman yıkıcı depremlerin yaşanabileceği gerçeğinden hareketle, ranta ve kaderciliğe teslim edilmiş anlayışla değil; insana, akla, bilime ve mühendisliğe önem veren politik tercih ve uygulamalar ile başta deprem olmak üzere afetlere karşı daha güvenli bir hale gelecektir.

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası, afetlere karşı güvenli, yaşanması güzel bir ülke için yanlış mahkum etmeye, doğruyu söylemeye Bilimle, Emekle, İnatla ve Umutla devam edecektir.

Saygılarımızla,

**TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu**